בס"ד

נחל נובע

לתורת נועם תורה וחסידות
מגדר היוצא מערך

יו"ל ע"י התאחדות האברכים
"אדמים לתורה" דחסידי זוטשקא

פר' וירא תשפ"ז • גליון שע"ח

נחל קדומים

מעיין נובע במשנת כ"ק מרנן רבוה"ק זי"ע

וירא ויריץ

בפרשתנו למדים אנו על מסירות נפשו של אברהם אבינו ע"ה בכל העשרה נסיונות, ובפרט בנסיון העשירי הקשה מכולן, ניסיון העקדה, שמכוחה ומזכותה ניזונין ישראל עד היום הזה.

רבוה"ק לומדים מפסוקי התורה בפרשה זו דרכי המוסר ועבודת השי"ת, והראשונה שבהם היא מדת הזריזות, שהיא תחילת העבודה, וכמאמר הכתוב **"וישכם אברהם בבוקר"**.

וכלשון האורחות צדיקים (שער הזריזות)**:** "הזריזות הוא מעלה גדולה לתורה ולמצות, גם לענין תקנת העולם הזה, והוא מדת הצדיקים לעבודת הבורא יתּ', ואמרו רבותינו זיכרונם לברכה)פסחים ד ע"א (זריזין מקדימים למצוות. והנה תראה באברהם אבינו בעניין עקדה, שנאמר " וישכם אברהם בבוקר", **ואף על פי שהיה קשה לו לשחוט את בנו יחידו - עשה רצון הבורא יתעלה בזריזות להשכים בבוקר.** ומי שעושה מעשיו בזריזות, בזה הוכחה גדולה שהוא אוהב את בוראו, כעבד האוהב את אדוניו ומזרז בעצמו לעשות רצונו. כי הזריזות תלויה בלב האדם, כשאדם מפנה לבו מכל המחשבות האחרות שיש בו, ותופס מחשבה אחת - אז הוא מזדרז בלי ספק, כמו כן עשה אברהם, שהסיר מלבו אהבת בנו ואחז רצון בוראו, וביטל אהבת בנו מפני אהבת הבורא יתברך, ועל כן נזדרז להשכים, כי היתה דעתו קשורה באהבת הבורא יתברך בחשק גדול; **על כן נשבע לו הקדוש ברוך הוא לזכור העקידה.** כי יש בן אדם העושה עבור אוהבו דבר קשה לו מאוד, ולבו נוקפו לעשות. אבל אברהם ויצחק שניהם עשו מחפץ לבם, כי מדרגת האהבה היתה גדולה מאוד בלבם; ושניהם נתדבקו עם השם יתברך בידיעתם, עד שנתייחדו בייחוד גדול. כי כל כוונתם היתה לפרסם ייחוד הבורא יתברך בעולם, וליישר בני אדם לאהבתו. ובעת שעשו באהבה עבודת השם יתעלה ומצוותיו - נתבטל כוח גופם, ונתדבקה דעתם באהבת הבורא יתברך יוצר עולם. לכן עשו שניהם בזריזות.

ואתה צריך לדעת, כי מידת הזריזות היא תחילה לכל המידות. כי אין האדם יכול להיות תדיר על הספר, כי צריך לאכול ולישון ולעשות צרכיו. לכן צריך זריזות וזהירות וכו'.

אמר רבי פינחס בן יאיר, זהירות מביאה לידי זריזות, וזריזות מביאה לידי נקיות, ונקיות מביאה לידי טהרה, וטהרה מביאה לידי פרישות, ופרישות מביאה לידי קדושה, וקדושה מביאה לידי ענווה, וענווה מביאה לידי יראת חטא, ויראת חטא מביאה לידי חסידות, וחסידות מביאה לידי רוח הקודש, ורוח הקודש מביאה לידי תחיית המתים. ותחיית המתים מביאה לידי אליהו הנביא זכור לטוב)ירושלמי שקלים ג ג. (בוא וראה כמה גדול כוח הזריזות, שמביאה לידי דברים הללו לכן יהא אדם זהיר וזריז לכל המצוות, ולרוץ אל הספר ללמוד, להשכים ולהעריב. מידת הזריזות היא תכשיט לכל המצוות, והיא מתקנת כולם". ע"כ לשונו.

וממש כלשון האורחות צדיקים שעיקר הטעם שהקב"ה זוכר לישראל מעשה העקידה הוא הזריזות כתב הרה"ק **בעל התניא באיגרת הקודש** (כ"א) וזה לשון קדשו: "הנה מלבד הידוע לכל גודל מעלת הזריזות בכל המצות, הנאמר ונשנה בדברי רז"ל לעולם יקדים אדם לדבר מצוה כו', **וזריזותי' דאברהם אבינו ע"ה היא העומדת לעד לנו ולבנינו עד עולם** כי העקדה עצמה אינה נחשבה כ"כ לנסיון גדול לערך מעלת א"א ע"ה, בשגם כי ה' דיבר בו "קח נא את בנך כו', והרי כמה וכמה קדושים שמסרו נפשם על קדושת ה', גם כי לא דיבר ה' בם, **רק שאברהם אבינו ע"ה עשה זאת בזריזות נפלאה, להראות שמחתו וחפצו למלאות רצון קונו ולעשות נחת רוח ליוצרו,** וממנו למדו רז"ל לקיום כל המצות בכלל". ע"כ לשון קדשו.

> **ויבקע עצי עולה.** טעם הדבר שבקע אאע"ה את עצי העולה והכינם לעריכה ע"ג המזבח עוד בהיותו בביתו, נראה דהוא לימוד גדול להאדם שיקדים להכניס עצמו בעשיית המצוה ובהכנתה בטרם יקרב היצר להסיתו וימנענו מן המצוה, כי אחר שנכנסים כבר בתוך קיום המצוה או ההכנה אליה, אזי אין כבר להיצה"ר כל כך שליטה, ולכן בקע את העצים עוד בהיותו בביתו, כי אז בנקל להכניס עצמו לעשיית המצוה, כי אין קרוב כ"כ להנסיון שיסיתנו יצרו בחוזק, ואחר שנכנס לתוך המצוה, שוב אין כח להיצר להסיתו כל כך.
>
> (נחל יצחק - וירא)

ומעיקרי הזריזות הוא לא רק הזריזות והחשק לרוץ לדבר מצוה, אלא גם להתחיל מיד במעשה המצוה שלא יחמיץ את המצוה. וכלשון **המסילת ישרים** (פ"ז)**:** "קודם התחלת המעשה הוא שלא יחמיץ האדם את המצוה, **אלא בהגיע זמנה או בהזדמנה לפניו או בעלותה במחשבתו, ימהר יחיש מעשהו לאחוז בה ולעשות אותה ולא יניח זמן לזמן שיתרבה בינתים, כי אין סכנה כסכנתו, אשר הנה כל רגע שמתחדש, יוכל להתחדש איזה עכוב למעשה הטוב**". ע"כ לשונו.

וכן הוא לשון קדשו של רביה"ק **הנחל יצחק** (בא עמ' רמ"א)**: "דמי שמשהה עצמו ואינו מזדרז לקיים המצוה, על ידי זה הוא נותן זמן והזדמנות ליצה"ר שיוכל לבלבלו ולהכניס במצוה הרהורי פניות וגאות".** עכל"ק. וכאמור לעיל כתב הבעל התניא (פכ"ו) שלא שייך לנצח היצר כי אם בזריזות, וזה לשון קדשו: "ככה ממש בנצחון היצר, אי אפשר לנצחו בעצלות וכבדות, הנמשכות מעצבות וטמטום הלב כאבן, **כי אם בזריזות,** הנמשכת משמחה ופתיחת הלב וטהרתו מכל נדנוד דאגה ועצב בעולם".

וכן בספר הק' נועם אלימלך בפרשתן כתב וזה לשונו הק' "וירא וירץ לקראתם", דהיינו **בזריזות שזה הוא עיקר,** כמו שאמר התנא זריזות מביא לידי נקיות" כו', ע"כ לשון קדשו.

חלוקי הנחל

פלאות התורה מאוצרותיו של
הגה"ח ר' זרח רוזנטל שליט"א

"והאלוקים ניסה את אברהם"

נוראות גודל ועוצם ניסיון העקידה

הניסיון הגדול של אחר העקידה

המחצית השקל על הלכות ר"ה (סי' תקצ"א) עושה חשבון שא"א הרי ידע בנבואה שע"י העקידה תסתלק שרה אמנו לבית עולמה מגודל הצער. וידע מראש את כל תוצאות מעשי העקידה שבגיל כזה מבוגר יישאר בודד, אלמן מאשתו ושכול מבנו, ובלי תלמידים וילידי ביתו שיברחו ממנו כשישמעו את המעשה שעשה, ואין יוכל להמשיך את חייו הלאה באופן כזה אומלל. ולכן נחשב הניסיון דוקא לא"א ולא ליצחק. **שיותר קל להסתלק מהעולם, מאשר להשאר בחיים במצב כזה** בודד וערירי עם כל המחשבות והזכרונות כמה נפלאים היו החיים מקודם והוא בעצמו במו ידיו שינה את כל המצב לרעה ר"ל. וזהו מרומז **ויהי 'אחר' הדברים האלה - והאלוקים ניסה וכו' שמה שיהיה 'אחרי' העקידה, זה גודל הנסיון של א"א.**

ואם תאמר שישארו לו לפחות אליעזר וישמעאל, אומר **התפארת שלמה** שלכך דווקא שם לפני העקידה אמר להם א"א **"שבו לכם עם החמור" - ודרשו על זה חז"ל - עם הדומה לחמור,** שבזה רצה א"א להגדיל את נסיון העקידה, שלא יוכל לחשוב שיש איזה מציאות שנשאר לו משהו בחייו חוץ משני חמורים מהלכים על שניים. [ואח"כ באמת אחרי העקידה - כשכבר לא היה צריך לציורים העזים האלו - רואים שא"א שב אל נעריו **וילכו יחדיו** - ששב להסתכל עליהם באהבה ובכבוד והשוה אותם אליו - שעכשיו כבר לא נצרך אותו ציור שלפני העקידה].

לא רצה להכין שהכוונה לישמעאל

עוד חלק מהנסיון היה לא"א ע"פ המובא **בפרקי דר"א** (פרק ל"ג) **שבדיוק באותו לילה שצוה הקב"ה את א"א על העקידה** - בז' תשרי, (ג' ימים קודם יוה"כ), **נכנס בלבו של ישמעאל לצאת מהמדבר ולבוא לבקר את אביו בביתו לאחר שכבר שלושים וחמש שנים מאז שגורש לא היה בבית אביו.** [ובפרק ל' שם מובא שא"א ביקר כמה פעמים אצלו במדבר, אבל אף פעם לא פגשו. ורק השאיר לו הודעות]. והנה כאשר הקב"ה אומר לא"א בדיוק באותו לילה שהגיע אצלו ישמעאל קח נא את **בנך** וכו', ואברהם הרי כ"כ אוהב את יצחק בנו יחידו, והסברא הרי אומרת שבוודאי הכוונה לישמעאל הרשע המצחק. שטוב יותר שהוא לא יהיה בעולם. וכנראה לכן סיבב ה' שיגיע האורח הזה אחרי כ"כ הרבה זמן שלא היה שם כדי שיעשו אותו קרבן. שהרי בוודאי במקום שייהרגו כ"כ הרבה יהודים ע"י זרעו של ישמעאל, עדיף שהוא יהיה קרבן על גבי המזבח, ויחסכו את כל הצרות. ובפרט - בא חשבון כזה, כשנטיית הלב לא לקחת את יצחק לשחיטה, והיה צריך לא לשאול מידי הרבה קושיות אלא ליקח את ישמעאל לשחיטה ויהא זכרו ברוך. אבל א"א מתגבר ורוצה לשמוע בדיוק רק מה שרצון ה' בזה ולא ללכת אחר נטיית לבו. ומברר שוב ושוב עד שמתברר שהכוונה המשך בעמוד ב' <<<

המשך מעמוד א' ‹‹‹

דווקא ליצחק. ואז אאע"ה מתגבר על רגשות הלב ולא חושב לרגע על מה עשה לי ה' ככה, וכי כך צריך להיות שאחרי כזה עקידת יצחק במס"נ, יישב הרשע הזה ר"ל על כסאו ויירש אותו במקום בנו יחידו הצדיק הקדוש. ובפרט שמובא **בפרד"א** שבדרך דיברו אליעזר וישמעאל מעניני הירושה מי יירש את א"א אחרי העקידה. ורואה עם איזה 'חברה' יישאר אחר העקידה. אבל לא מהרהר חלילה אחרי הבורא.

וממש כמו שאומר **הגר"ח מבריסק** זצ"ל שזה הכונה בלשון חז"ל שהאבות הק' היו **"רצים כסוסים בבצעי המים"** לפני הבורא, שהכוונה במשל זה שהסוס כשהוא רץ בבוץ כל גופו ועיניו מתמלאות בבוץ, והוא בכ"ז ממשיך לרוץ, כך האבות ג"כ כאשר יכולים להיות להם קושיות שמסתירות הראיה וההבנה ממשיכים לרוץ כרצון ה'. שהיו האבות הק' כמו המרכבה שלא אכפת להם בזה שמתלכלכת בבוץ.

פעולת העקידה – היפך טבע אברהם אבינו

והכתב סופר מבאר שזה שהתורה הק' מספרת באריכות בחלק הראשון של הפרשה את גודל ההכנסת אורחים של א"א שעשה חסדים במס"נ כפשוטו, ורואים את גודל מידת האהבה שהיה לא"א לכל נברא ג"כ לפחותים ביותר שמשתחוים לאבק הרגליים - ובכ"ז גם להם הוא מטיב, מגודל טוב ליבו וחסדו להיטיב לכל בלי גבול בכל מצב, כי **עכשיו נוכל לקבל קצת מושג ולהבין את גודל נסיונו של א"א לעשות העקידה, שזה ממש להיפך טבעו ותכונותיו.** ומובא עוד בספר **בריתי שלום** שמרומז **בזוה"ק** שבאותה מאכלת שהיה שוחט בהמות לאורחיו הרבים להטיב עמהם, ובסכין זו שהיתה גדושה במצות גמ"ח והכנסת אורחים, **באותה מאכלת הולך עכשיו לעשות מעשה נגד טבעו ממש.**

[ובאמת מובא בפיוט יום שני דשבועות (בפיוט של רבינו אליהו הזקן) שלקח הקב"ה הסכין של א"א ועטפו עם הלוחות, וצוה למרע"ה להכניסם יחד בארון הברית שבקודש הקדשים.]

ומובא במלבי"ם הסבר בדברי ה' "קח נא את **בנך**", **שא"א יקח את יצחק בבחינה של בן אהוב.** ולא להתנתק מרגשות האהבה בבחינה של התפשטות הגשמיות, אלא להיפך שא"א ויצחק כשהלכו יחדיו הגבירו ביניהם את האהבה. ולזה אומר אאע"ה כמה פעמים **'בני' ו'הנני בני'**, כרחם אב על בנים. והוסיף **המהרי"ל דיסקין** זצ"ל מענין זה שכאשר אמר הקב"ה לאאע"ה את המילים את בנך וכו' **אשר אהבת** וכו', נעשה כזה אהבה עצומה מחודשת, אהבה עזה ללא גבולות מאאע"ה ליצחק, שלא שייך אהבה גדולה ועזה ממנה בעולם.

וכן אומר **הישועות יעקב** שבכל אותם הג' ימים (דרך שבעצם אפשר לעשות בחצי יום) הגביר א"א יותר ויותר את אהבתו ליצחק, עד שמובא **ביל"ש** שבשעת העקידה היו עיניו זולגות דמעות עד שקומתו היתה משותת בדמעות, מגודל האהבה של א"א לבנו יצחק. **וכך מתוך אותה אהבה עצומה עושה אאע"ה את הפעולות הכי הפוכות למידת האהבה - עבודת העקידה.**

עשיית העקידה ביראה ושמחה וביישוב הדעת

ומובא בחידושי הרי"ם שבשעת נסיון העקידה לקחו מאאע"ה את מדרגותיו, וכלשון הזוה"ק שדיבור העקידה בא לאאע"ה באספקלריא שאינה מאירה, בלי מוחין דגדלות. וזה ביאור הפסוק "**והאלוקים** ניסה את אברהם", שנודע מה**אריז"ל שם אלוקים הוא מוחין דקטנות** - מידת הדין והצמצום, **שאז נשאר רק נקודת היראת שמים הפשוטה,** ובאופן כזה היה צריך לעמוד בנסיון. ולכן אח"כ א"ל **"עתה ידעתי כי ירא אלוקים אתה"**, שעמד בכזה נסיון קשה בזמן קטנות וחשכות המוחין רק בכח היר"ש.

בספר ידי משה (לרבי משה אלמשנינה - המובא במדרש שמואל) כתוב, **שכל מעלת עקידת יצחק הוא רק מה שלמרות הקושי העצום של עבודת העקידה נעשים כל עניני העקידה ע"י אאע"ה בשמחה עצומה וברצון בלי משהו עצבות.** וראיה לדבר שהרי קיבל א"א בשעת העקידה נבואה, והרי אין השכינה שורה אלא מתוך שמחה (פסחים קי"ז ע"א), וא"כ ראיה שעשה הכל בשמחה. **וביל"ש** (וירא רמז ק"א) אי' שבשעת העקידה **"אברהם דומה כמי שעשה חתנות לבנו ויצחק דומה כמי שעשה חופה לעצמו".** וכן רואים שאאע"ה עשה כל דבר בישוב הדעת, שאפילו בלילה האחרון שיהיה יצחק בבית הולך אאע"ה לישון, שהרי כתוב **"וישכם** אברהם בבוקר". וכן מובא בתוס' שהמילים **"ויקח את המאכלת" בגמטריא "היה בודקו שלא תהא בו פגימה",** ו**במדרש** איתא שבמילים הנ"ל ישנם י"ב אותיות כנגד י"ב הבדיקות שצריך לבדוק הסכין בבשר ובציפורן וכו', והוסיף **השבט סופר** שרואים מזה שקודם העקידה ממש בדק את המאכלת בכל הי"ב בדיקות. וע"כ שהיה לאאע"ה ממש ישוב הדעת, שהרי מובא בשו"ע יור"ד סימן י"ח שאסור שיהיה לשוחט אפילו משהו של טירוף הדעת בזמן בדיקת הסכין. והמחבר מעתיק בדברי **רבינו יונה בשערי תשובה** שאדם יכול לבדוק בסכין פעמיים ושלוש ואינו מרגיש בפגימה דקה ולאחר כן ימצאנו, כי הדבר תלוי בכונת הלב. וא"כ משמע שאפילו בשלב האחרון רגע קט קודם שחיטת בנו היה ג"כ בישוב הדעת מוחלטת. כי אצל אאע"ה אין שום מציאות עצמית וכל תנועה ופעולה והרגשים ומחשבות ודיבורים וכו' של אאע"ה הכל רק לפי רצון הבורא ב"ה וביטולו המוחלט של מציאות עצמית מחוץ לבורא.

ולכן כאשר כתוב בפסוק (כב, יא) "ויקרא אליו מלאך השם מהשמים", מבאר התפארת שלמה שכך נלמד הפסוק **"ויקרא אליו** - קריאה זו קרא אליו הבורא, ומה היתה הקריאה לאאע"ה: **"מלאך השם מן השמים"! זה גופא היתה הקריאה, שאחר ניסיון עצום כזה שעמד בו, הקב"ה מכנה אותו: "מלאך השם מן השמים"!**

טללי טוהר מתוך דא"ח של כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

"להאכילן ג' לשונות בחרד"ל"

וירא אליו ד' באלוני ממרא וגו' והנה שלשה אנשים נצבים עליו, איתא **במדרש רבה** (בראשית מ"ח ט') "אמר ר' לוי אחד נדמה לו סדקי [אופה פת] ואחד נדמה לו בדמות נוטי [ספן המוליך את הספינה] ואחד בדמות ערבי", וכתב בספר **תכלת מרדכי להגאון מבערזאן זי"ע** עפ"י מה שארז"ל (בבא מציעא פ"ו) **ורש"י ז"ל** הביא כאן שהאכילן ג' לשונות בחרדל, ובספר **פני ארי'** הביא בשם **הגאון מוילנא זי"ע,** כי הנה ג' מדות הי' באברהם שהי' אוהב עניים לפרנסן והי' מסתפק במועט והי' ירא את ד' וליבו חרד מלפניו, וכולן רמוזין בתיבת **"בחרדל" 'בחר דל' 'חדל רב' 'לב חרד'.** וזהו שרמז שהאכילן **ג' לשונות הרמוזין "בחרדל"** ודפח"ח. ומבאר הגאון מברעזאן לפ"ז, דהנה בגמ' (מגילה י"ז:) דרשו עה"פ "שבור זרוע רשע" אלו מפקיעי שערים ע"י שאוצרין תבואות, הרי שסוחר תבואה מצווה שלא ירבה לאצור ולזה רמז באמרו "חדל רב". **והנה רשיז"ל כתב** (בראשית ל"ז כ"ה) דערביין מוליכין עטרן, ובש"ס (שבת צ') איתא "עיטרן כל שהוא למאי חזיא לצילחתא" נמצא שהערבי רומז לרופא, ואיתא (קדושין פ"ב) "טוב שברופאים לגיהנום" **ופרש"י** שאינו רופא לעניים כמו לעשירים ולזה אמר "בחר דל". ו"הספנין רובן חסידים (שם) **ופרש"י** שהם בסכנה ולבם חרד להשי"ת וזהו שאמר "לב חרד". וכיון שהיו אחד סדקי שעסקו בתבואה ואחד ספן שליבו חרד ואחד ערבי שרומז לרופא לכן האכילן ג' לשונות בחרדל להורות להם ג' הדרגות הנ"ל, עכ"ד המתוקים.

והנה רז"ל אמרו שבשעה שעלה משה למרום לקבל התורה אמרו המלאכים "מה אנוש כי תזכרנו" "תנה הודך על השמים" שאין התורה ראוי' לקרוצי חומר, והשיבן הקב"ה "לא זהו שאכלתם אצלו" לפי שצר צורת משה כצורת אברהם.

ולפ"ד התכלת מרדכי והגר"א מוילנא י"ל הרמז בזה, שהמלאכים טענו שאין בשר ודם יודע כיצד ללמוד תורה שהרי כמה דעות ישנן בבני אדם וכל אחד צריך ליטול עצה מן התורה, ואין דוגמתו של זה כדוגמתו של זה ואין קרוץ מחומר יכול לקבל אל קרבו חכמה אלוקית שתועיל לכל סוגי בני אדם, לזה הזכירן הקב"ה לא זה שאכלתם אצלו ג' לשונות של חרדל והרי בזה רמז דבר מוסר הנוגע לכל אחד מהם בנפרד, לסדקי שסוחר בתבואה רמז לו "חדל רב" שאין לו לאצור הרבה תבואה ולרופא רמז "בחר דל" שירפא לעני כמו לעשיר ולספן רמז שיהפוך החרדה שלו ליראת אלוקים "לב חרד", הרי שהשכיל להלך עם דברי התורה כנגד רוחו של כל אחד מהם ואע"פ שלשלשתן נתן לשון בחרדל הרי כל אחד קבל הדרכה פרטית ובודאי ראויין דברי התורה לישראל.

ויתכן להוסיף בזה בדרך נוספת בס"ד, דהמלאכים טענו "תנה הודך על השמים" שהתורה היא הוד עליון ואי אפשר שתתאחד עם קרוץ מחומר ולא יתקיימו דברי התורה בלב קרוץ מחומר, לזה רמז אברהם אבינו למלאכים במה שהאכילן ג' לשונות בחרדל שישנן שלש עצות שיתקיימו דברי התורה בקרבינו האחת היא "בחר דל", והיא עפ"י מאז"ל עה"פ (משלי כ"ב ב') "עשיר ורש נפגשו עושה כולם ד'" שכאשר החכם בתורה איננו מונע דבר לעני בדעת אלא משפיע לו מחכמת תורה אזי יזכו שניהם להארה בתורה, נמצא שישנה סגולה לשמור דברי תורה בלבו ע"י שיבחר דל בדעת להחכימו מאור תורתו שחננו הבורא ב"ה.

השני הוא "חדל רב" שההתנשאות והגאוה גורמת ח"ו שאין דברי תורה מתקיימים בלב האדם, כמאז"ל שנמשלו דברי תורה למים מה מים מניחים מקום גבוה והולכים למקום נמוך אף דברי תורה כן, וזהו שרמז להם בר"ת בחרד"ל "חדל רב" שיחדל מגאוה והתנשאות ועי"ז יחקקו דברי תורה בלבו.

והרמז השלישי הוא "לב חרד", שהרי ארז"ל שאף מי שאוצר בקרבו ששה סדרים של הש"ס אם יראת ד' בקרבו הרי הם משתמרים, שהיא כקב חומטין המשמרת את כל התבואה כולה וזהו שרמז להם בר"ת בחרד"ל "לב חרד".

ובזה יובן מה שנתן לכל אחד לשון נפרדת בחרדל ואין הדרך ליתן כן לפני האורחים שאין דרך בני אדם לאכול לשון שלימה, אלא שידע אברהם אבינו ע"ה שבזה יוכרע דינן של צאצאיו לקבל תורת חיים מן השמים, כי המלאכים יטענו שאין התורה יכולה להשתמר בגופם של קרוצי חומר, ולשון האדם הרי היא להבדיל כמו לשון של בהמה כי מה יתרון לבשר האדם, ומעתה האיך ישתמרו דברי תורה שהם אורות נאצלים מחכמה עליונה בלשונם של קרוצי חומר, לזה האכילן ג' לשונות בחרדל להורות להם שאע"פ שבשר האדם סופו להיות רמה ותולעה. אבל לשונו מתובלת בחרדל שרומז לג' עצות הנ"ל המועילות לשמר דברי תורה בלבבו של האדם.

ויתכן נמי שג' מלאכים אלו מיכאל גבריאל ורפאל שרומזים לג' מידות, כי מיכאל שר של חסד הרומז למים וגבריאל שר של גבורה הרומז לאש ורפאל ממזג בין שניהם ועי"ז מביא רפואה, ומים מצמיחים כל מיני תענוג ולזה מי שלבו נוטה ליסוד המים צריך להכניע יצרו על ידי "לב חרד" שהיא גם עצה לספן שעוסק להוליך הספינה ע"ג המים, ומי שליבו נוטה ליסוד האש שמגביהה למרומים עליו להתחזק במוסר המרומז ב"חדל רב", שיברח מן ההתנשאות וידבק במידת ענוה והוא מוסר מיועד לאופה הפת שעסקו עם האש, ומי שזכה למיזוג שתי המידות שידוע שעיקר הרפואה הוא במיזוג המדות והטבעים המתנגדים זה לזה ולכן מידת התפארת מסוגלת לרפואה, הוא צריך לקיים "בחר דל" שישפיע מטובו למי שדל בחכמה כי אם זיכהו השי"ת למזג תכונת נפשו והמים והאש יחדיו יעבדו את קונם ראוי להיות רופא נפשות לזכות את ישראל.

ויהי רצון שנזכה שיתאחדו בנו קדושת וחכמת התורה ונזכה ללב חרד מהשי"ת ולהינצל ממידת הגאוה ולזכות גם את הדל בשכלו ואז מאיר עיני שניהם ד', ונזכה לגאולה השלימה במהרה בימינו אמן.

מעשר כספים (ב)

שבוע שעבר התחלנו לדון במעשה אבות שהם סימן לבנים והיא "**מצוות מעשר כספים**" שמצינו באבותינו שקיימו מצווה זו, מקורו, גדר חיובו, הפטורים ממצווה זו, ובאנו את הכלל מאיזה רווחים יש להפריש מעשר כספים. עתה נביא כמה פרטים בדין זה, וכן נדון בחישוב המעשר ובאופן ההפרשה.

מתנה: כאמור במאמרינו הקודם דכל כסף שאדם מרוויח יש להפריש מעשר כספים לא מיבעיא כשמרוויח ע"י עצמו או ע"י מציאה אלא אפי' כשמקבל כסף במתנה, אם מקבל סתם שלא לצורך דבר מסוים, יש להפריש מזה מעשר כספים ואפי' אם מקבל הכסף לצורך קניית דבר מסוים מ"מ אם יכול לעשות בכסף כרצון הנותן יש עליו להפריש מהמותר כי אין הנותן מקפיד כ"כ אם ינכה מזה למעשר (**דרך אמונה** פ"ז סקס"ז בשם **החזו"א**), אך אם ע"י ההפרשה לא יספיק הסכום לקניית החפץ ירשום סכום המעשר לעצמו וכשיזמין ה' לידו יפרע. אך אם נותן המתנה כשנתן הכסף עשה את מקבל המעות לשליח לקנות המתנה כיון שאין הכסף של המקבל א"צ לעשרו (**דרך אמונה** שם). ויש בזה כמה אופנים: **א.** המקבל תמיכה מאביו או מחמיו שיוכל ללמוד במנוחת הנפש ואם יתן מעשר יחסר לו ולא יוכל ללמוד בשלוה (**שאילת יעב"ץ** סי' ו' **אגרות משה** יור"ד ח"ב ק"ב). **ב.** בחור ישיבה שמקבל דמי כיס מאביו, אם מקבל הקצבה חודשית והוא יותר ממה שצריך, נחשב הכסף כמתנה ומהמותר יפריש. אך אם אביו מגבילו לדברים מסוימים כגון כיבוס בגדיו ואוכל כשיצטרך, אסור לבן להפריש (**שו"ת תשובות והנהגות** ח"ג סי' רפ"ב). **ג.** תקציב שמקבלים מהממשלה עבור שכירות הדירה וכיו"ב ומשתמש בתקציב לצורך שקיבלו.

מלגת הכולל: תמיכה כספית הניתנה לעמלי התורה יש ליתן מעשר כספים אף שנותנים אותה לצורך פרנסת הבית (**דרך אמונה** פ"ז סקנ"ח בשם החזו"א), ובמקומות שהכולל מעכב לעצמו עשירית מהמלגה לצורך מעשר יש לדון אם יוצא בזה חובת מעשר ממעות אלו (ובאופן שיש לו זכות לדרוש את המעשר יוצא ידי חובת מעשר **שו"ת תשובות והנהגות** ח"א סי' תקע"ה).

דמי נזקים: המקבל תשלום בכל אופן שהיא עבור נזקי ממון שנגרמו לו אינו צריך לעשר, כי אין זה ריוח חדש אלא מילוי חסרון (**צדקה ומשפט** פ"ה הערה ל"ז)

חישוב המעשר: לאחר שבררנו בס"ד ממה צריך להפריש מעשר כספים נציע את כללי עריכת חשבון המעשר כספים כדי שכל אדם יכול לחשב את סך הכללי של הכנסותיו, ויש בזה כמה כללים כדלהלן.

א. זמן החישוב: י"א דראוי לקבוע יום קבוע בכל שנה או חצי שנה ויראה כמה הרויח בסך הכל מכל עסקיו ומה טוב אם יקבע את היום הזה בערב ר"ה כי בר"ה נקצבים כל מזונותיו של אדם (ס' **אהבת חסד** פי"ח ס"ב ומקורו משו"ת **חוות יאיר** סי' רכ"ד וכ"ה **בשו"ת שבה"ל** ח"ה סי' קל"ג). וה"ה אם ירצה לקבוע זמן אחר כגון ביום שבממילא עושה חשבונות של כל רווחיו לשלטונות בשביל המס (**שו"ת שבה"ל** ח"ט סי' ר"א). וכ"ז כשאין יכולת בידו כגון שיש לו עסק, וא"א לחשב כל חודש וכיו"ב, אבל אם יכולת בידו כגון אברך כולל שמקבל משכורת קבועה וכל כיו"ב בוודאי נכון מאוד לעשר מיד מכל ריוח שבא לידו ולא יהנה מרווחיו עד שיעשר (**שלה"ק** מס' חולין אות ס"ב, ועי"ז ירוויח לצאת שיטת **המהרי"ל החדשות** סי' ק"ח שחידש שקודם שהפריש מעשר כספים המעות טבל ואסור ליהנות מזה אך למעשה לא נקטו כשיטה זו כמובא בשו"ת **שאילת יעב"ץ** סי' א').

ב. אופן החישוב: אחר שנבחרה עונת החישוב צריך לחשב את כל ההוצאות וההפסדים, ונחלקו בזה הפוסקים כדלהלן: י"א דיש להפריש מעשר כספים מכל מה שהרוויח לפני ניכוי ההוצאות (הגאון רבי **דוד אופנהיים** הובא **בשו"ת חוות יאיר** סי' רכ"ד **שו"ת שאילת יעב"ץ** סי' ו' וציין עליו בפת"ש סי' רמ"ט ס"א וסברתו דומיא דהפרשת תרומות ומעשרות בשדה שהיא בלי שום ניכוי, וזה גזירת הכתוב שמההוצאה שהוציא לא יונכה כלל, וראה עוד ביאור **בשו"ת שאילת יעב"ץ** שם). אך להלכה קיי"ל דיכול לנכות מן ההוצאות לפני נתינת המעשר (כ"ה **בשו"ת חוות יאיר** שם וחילק בין מעשר כספים לתרומות ומעשרות דמעשר כספים שבא דרך משא ומתן היות וכל החיוב הוא רק מנהג לא החמירו כמו תרומות ומעשרות שזה מה"ת, ויעו"ש עוד סברא דהיות במעשר כספים נעשה כשותף להקב"ה א"כ כמו ששותף כשבא לחשבון מנכה המתעסק כל ההיזק וההוצאה שאירע בעסק ההיא בכל אופן שיהיה ואפילו גניבה וגזילה אם לא פשע בהם ה"נ במעשר כספים).

גדר הוצאות: כאמור לעיל דקיי"ל להלכה דאפשר לנכות מן ההוצאות לפני נתינת המעשר נחלקו הפוסקים בגדר ההוצאות כדלהלן: י"א דרק הוצאות לצורך העסק בין באופן ישיר כגון שכר העובדים (**צדקה ומשפט** פ"ה הערה ל"ה) וחשמל טלפון נייר פרסומת ובלאי של הרהיטים וכיו"ב (ס' **הלכות מעשר כספים** בשם הגרשז"א), ובכלל זה הוצאת מיסים הן מה שמוטלות על העסק וכן על עצמו (**שו"ת שבה"ל** ח"ה סי' קל"ג), וכמו"כ הוצאות באופן עקיף שנגרמות ע"י העסק כגון נסיעה למקום העבודה (**שו"ת חוות יאיר** סי' רכ"ד), אשה העובדת מחוץ לביתה יכולה לנכות את שכר המטפלת והעוזרת שהוצרכו לשכרם בצרכי הבית (**צדקה ומשפט** שם), ומסתבר דרק פעולה שבאופן רגיל היה עושה הדבר בעצמו ומחמת עבודתו הוצרך לשכור פועל לעשותה בזה חשבינן לזה כהוצאה והפסד מחמת עבודתו אבל פעולה שרגילים לעשותה ע"י פועל גם בלי עבודתו א"א לדון בה משום הוצאה (**שערי צדק** פ"ט הערה ל"ז). וכל זה בהוצאות שאינו קיים ועומד אצלו אבל הוצאה שנשאר קיים אצלו כגון לקנות מכונה או מחשב וכיו"ב כיון שנשאר בידו ערך המכונה אינו נחשב כהוצאה (הגרשז"א שם). וי"א שאף הוצאות ביתו יכול לנכות מסך רווחיו (**שו"ת אבקת רוכל** סי' ג' קיצור שו"ע סי' ל"ד, אך רוב אחרונים חולקים ע"ז).

ולהלכה: יש להחמיר בזה ולנכות רק הוצאות שנגרמות ע"י העסק ובלבד שלא יהא מפריז על המידה כגון לקנות רכב מפואר כדי שיהא נראה כסוחר עשיר ויקפצו עליו קונים (שו"ת **מנחת יצחק** ח"ה סי' ל"ד יעו"ש ראייתו). אך מי שנדחק וקשה לו לקיים מצוות מעשר כספים יכול לסמוך על דיעה זו לנכות הוצאות ביתו מכלל הרווח (כ"ה **בשו"ת שבה"ל** ח"ה סי' קל"ג בגילון, שכן דרכו להורות למי שמדחיק עצמו, ואף שלכאורה מי שמדחיק עצמו אין חיוב ליתן מעשר כספים גם מצד המנהג כמבואר במאמרינו הקודם ע"כ צריך לומר שההסבר בשיטה זו שאפשר לנכות גם צורכי ביתו אין הכוונה של כל בני הבית אלא רק לצרכיו כמו שמצינו **בשו"ת חוות יאיר** שם שדן להתיר אף אכילה ושתיה בדרך לעבודתו ה"נ כל צורכי ביתו שלו נחשב כהוצאות שלו אך הוצאות של בני ביתו אינו נחשב להוצאות אף לשיטה זו ס' **שערי צדק** שם יעו"ש שהאריך להביא כמה ראיות ליסוד זה).

הרה"ג ר' יהושע לאנגנייער שליט"א

לקבל על עצמו עבירה ויסורים של אחר

אדם שחטא חטא חמור, והיה מאד שבור מכך, ולא היה יכול לחזור לעצמו, כשסיפר על כך לרבו, אמר לו רבו, אם תיטיב את דרכך מעתה, אני מקבל על עצמי את העבירה ואת היסורים שאמורים לבא עליך בגלל זה, האם זה מועיל לקבל על עצמו דבר כזה, והאם אכן הוא נפטר מהעבירה ומהעונש? **[ויש לזה ראיה ממסכת סוכה דף כ].**

תשובה לשאלה משבוע שעבר

<u>השאלה בקצרה:</u> סוכה שהסכך ממשיך מעבר לדופן, אבל המקום הוא פחות מז' טפחים, האם אפשר להכשיר מקום זה?

תשובה: נאמר במסכת סוכה (דף יט ע"א) פסל היוצא מן הסוכה נידון כסוכה. מאי פסל היוצא מן הסוכה... רבה ורב יוסף אמרי תרוייהו, הכא בקנים היוצאים לפנים מן הסוכה, ומשכא ואזלא חדא דופן בהדייהו. מהו דתימא הא לית בה הכשר סוכה, קא משמע לן.

ולכאורה יש להקשות מה החידוש בזה, והרי זה הלכה למשה מסיני, שתים כהלכתן ושלישית אפילו טפח, שגם אם דופן אחד קצר מהדופן השניה הסוכה נמשכת על פני כל אורך הדופן הארוך.

ותירץ הראבי"ה (סימן תרכט) שלולי הדין של פסל היוצא מהסוכה היה מקום לומר, ששתים כהלכתן ושלישית אפילו טפח לא מכשיר לישב אלא כנגד הטפח, וזה החידוש שכל הסוכה כשרה גם כנגד הדופן הארוכה, [ולכאורה ביאור דבריו, שלא רק כנגד הטפח מותר לישב, כי סוכה צריכה להיות לפחות שבעה טפחים, אלא שהטפח מתכשר רק אם עושה גם צורת הפתח, כנגד כל השבעה טפחים, וזה גופא החידוש של פסל היוצא מהסוכה, שאם יש לו דופן של שבעה טפחים, ודופן אחת ארוכה כל הסוכה כשרה].

והרא"ש (סימן לה) תירץ שאם אכן עשה את הדופן השלישית רק שבעה טפחים, אין צריך להגיע לדין של פסל היוצא מהסוכה, אבל הכא מיירי שעשה את הדופן השלישית יותר משבעה טפחים, ואז יש מקום לומר, שרוצה לעשות את כל הסוכה בדפנות ארוכות, ודופן האחת הנמשכת עם הפסל לאו מן הסוכה הוא אלא בפני עצמו קאי, ונמצא שאין לו אלא דופן אחת ואפילו הכי נידון כסוכה.

וכן פסק **בשו"ע** (או"ח סימן תרלא ס"ז) וכן הקנים הבולטים מן הסכך לצד הפרוץ, ודופן אחד נמשך עמהם, כשר אף על פי שעשה דופן על הצדדין יתר על ז' והוה לן למימר הרי גילה דעתו לעשות כל הסוכה בדפנות ארוכות, ודופן אחר שנמשך עם הקנים של סכך אינו מן הסוכה אלא בפני עצמו עומד, ונמצא שאין לו אלא דופן אחד שהוא הדופן הנמשך, אפילו הכי כשרה.

וביאר במשנ"ב (ס"ק טו) שאם עשה את הדופן רק שבעה טפחים, כוונתו להשתמש בכל הסוכה ולא עשה אלא כתיקון חכמים שכך דינו לכתחילה שיכול לעשות הדופן השלישי של ז' טפחים או ע"י טפח מרווח וצורת הפתח, ועל ידי זה יכול להשתמש עד סוף הדופן הארוך, משא"כ כשעשה יתר על ז' טפחים אפשר דגילה דעתו לעשות כל הסוכה בדפנות ארוכות וכו'. ויעוין עוד בשפת אמת מה שתירץ בזה באופנים אחרים.

והנה התוס' (דף יז ע"א ד"ה אויר) כתבו שפסל היוצא מן הסוכה חידושו שגם אם אין דופן הנמשך עם הסכך, כשר, אם יש שם הכשר סוכה בשיעור של שבעה טפחים, וכתב **החזו"א** (סימן קמד סק"א) שהכוונה שאין שתי דפנות נמשכות רק דופן אחד. אמנם כבר כתב **בשבט הלוי** (ח"ה סימן עג) שזה דוחק, שפשטות דבריהם שאין כלל דופן, וביאר שאם יש שם שיעור סוכה של ז' טפחים, אין צריך לדופן כלל, אבל אם יש שם פחות משיעור ז' טפחים ברוחב, אז נכשר רק אם יש ז' טפחים, ויעו"ש שכן כתב גם **בערוך לנר**. [אמנם כתב שם שהשיעור הוא רק עד שלשה טפחים שאז יש לומר לבוד].

גם בחזו"א כתב שבחידוש של פסל היוצא מן הסוכה החידוש שגם אם אין שם רוחב של שבעה טפחים מקום זה נכשר מדין פסל היוצא מן הסוכה, וחידש עוד, שגם אם יש אויר של ג' טפחים בין הדופן לסכך, גם זה נכשר מדין פסל היוצא מן הסוכה, אמנם בשבט הלוי כתב שאם יש אויר של שלשה טפחים אין ראיה לזה, שיהיה כשר שם.

מורשה להנחיל

סיפורי קודש בשולי אדרתו של רבינו הנחל יצחק זי"ע

הרה"ח ר' בערל רוזנברג שליט"א

שמירת שבת בלקיחת הכרורים

היה מתעקש בכל תוקף לא לקחת כדורים בשבת קודש, וכאשר הרופא בא וצוה אותו לבלוע את הכדורים, סירב, ואמר, "**אולי הרופא לא יודע כמה חמור הלכות שבת, ומה הוא מבין בגזירת שחיקת סממנין שהוא תולדה דטחינה**". וכאשר ראיתי שאני במבוי סתום ושרבינו לא מסכים בשום פנים ואופן לבלוע את הכדורים, הזעקתי את רב הבית חולים הרה"ג רבי חיים יעקב שוורץ שליט"א מביתו, ואחר שדבר עם הרופא בא לחדר של הרבי ואמר לו שהוא חייב לקחת את הכדורים, אמר לו רבינו שיברר לפחות איזה מן הכדורים פחות פיקוח נפש, וראו בעליל שהוא מתעקש להרויח לפחות כדור אחת שלא לקחת, ואז דנו הרב שוורץ עם הרופא, וויתר על כדור האספירין לדילול דם, ובאיזה שמחה קבל כ"ק מרן רבינו את האישור למנוע לקיחת האספירין בשבת. וראוי לציין שכאשר לקח את הכדורים המוכרחים בירך בקול רם, (כנראה בלי שם ומלכות) "ברוך אתה **אשר קדשנו במצותיו וצונו לשמע דברי חכמים**", ולשבת הבא דן לפני שבת עם הרופאים על הכדורים שלוקחים רק פעם ביום, לשנות את שעת הלקיחה לערב, כדי שיוכל לקחתם בערב שבת קודש לפני כניסת השבת, ולמוצאי שבת קודש, ושאל אותי האם אני ג"כ לוקח תרופות, וכשעניתי שאני לוקח כדור כל בוקר, ציוה עלי שאשנה את שעת הלקיחה לערב כדי שגם אני אמנע מלקחת כדורים בשבת, וכך אני נוהג מאז.

המסי"נ לקיים סעודת שבת

היה מדקדק על קלה כבחמורה, זכור אזכרני עוד, פעם בשבת בבוקר אחר התפלה כאשר אכל את סעודת שבת קודש, ואח"כ תקף אותו כאבי בטן חזקים, והיו לו בחילות והיה צריך להקיא, אבל התאפק מלהקיא **למשך שש שעות**, כי הרי קיים מצות אכילת סעודת שבת קודש, ובירך ברכת המזון, ואם יקיא הרי הברכות יהיו לבטלה, ולכן התאפק בכוחות אדירים שלא להקיא ולא להפסיד את המצוה של הסעודה ושל הברכות.

הקפדה להזהר בהל' שבת בענייני הרפואה

בליל שבת קודש חוה"מ פסח תשנ"ג נסע באמבולנס לניאדו באישורו של הרה"ג רבי יצחק זילברשטיין שליט"א אחר שקבל התקפה בדבר שיש בה משום פיקוח נפש, זכיתי לטפל בו במשך כל ליל שבת. ולמחרתו ביום השבת אירע שהמחט של האינפוזיה התנתק בפתאום, מיד ניגשתי ותיקנתי אותה, ומרן רבינו כעס עלי שאני מחלל שבת, וכל טצדיקי שהסברתי לו שהנני חייב לעשותה משום פיקוח נפש לא עזה, ואח"כ במוצש"ק כאשר כ"ק מרן אדמו"ר מצאנז [לפני שכיהן כאדמו"ר] בא לבקרו, התלונן עלי רבינו שאינני יודע הלכות שבת על בורים, ולכן על כל הצוות ללמוד הלכות שבת.

שבת שלום ומבורך

פעם כשהיה בבית חולים לניאדו, והיו מסביבו בני משפחתו, וכאשר שרו אחר התפלה את השיר שבת שלום ומבורך נהוג, כעס על הקטנים שמיהרו לגמור את השיר במהירות, ונתן להם שיחת מוסר על זאת, כי צריכים לשמור את המסורה בלי התחכמות כלל.

מקום הוי סימן - לא בחינם קרא את בית מדרשו ע"ש זקנו בעל באר מים חיים, הרי ידוע שהרה"ק **בעל באר מים חיים זי"ע**, הי' בוער בקרבו קדושת השבת ואמרו עליו שבכל שבת היה גבוה מכל השבוע בגובה ראש, כן ראינו בחוש אצל מרן רבינו הקדוש זצ"ל, השבת קודש הי' בוער בקרבו באש להבה, רשפי אש שלהבת י'ה, ואש ללהב יצאה, וראה אצלו מש"כ במדרש רבה וזלה"ק, לא דומה אור פניו של אדם כל ימות השבת, כמו שהוא דומה בשבת (בראשית רבה פי"א ב).

הספק הלימוד לשבוע הבא

פרי' חיי שרה

יום	א	ב	ג	ד	ה
שימוד	ט, י, יא, יב, יג, יד, טו, טז, יז, יח				
חזרה (5)	יט	יט	יט	יט	יט
לימוד (4,8)	כ	כ	כ	כ	סיכום

לפרטים נוספים ולביהמ"ד הטלפוני
מערכת 'אשיחה בחוקיך'
0733-45-34-36

